

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בראשית תשע"ט לפ"ק

בעיר נארט מיאמי

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזן - גליון אלף נ"ו

ולבאר הדברים ביתר ביאור, דאינא במדרש בפרשתנו (ב"ר א-א), ואדיה אצלו אמון (משלי ח-ל), אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטיץ, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפושין. כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אמרה בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר ה' קנני ראשית דרכו ע"כ.

אך בריאת העולם על ידי התורה עדיפא ושונה הרבה מבנין שנבנה על ידי דיפתראות ופנקסאות, שאין להבנין שום קשר עם הנייר שנכתב עליו ציור הבנין, והמה דברים הנפרדים בתכלית. לא כן העולם הזה שנברא בעשרה מאמרות יש מאין, שורש עצם קיומו וחיותו הוא רק מהתורה, כי לעצמו כל הבריאה היא אין, ורק קישורו עם התורה נותנת להבריאה זכות קיום. - וזהו שאמר הכתוב (שמות ו-ח) והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה. ובבעל הטורים ב' במסורה, ונתתי אותה לכם מורשה, ואידך משה מורשה קהלת יעקב (דברים לג-ד). שבזכות התורה ירשו הארץ כדכתיב (תהלים קה-מד) ויתן להם ארצות גוים וגו' בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו (תנחומא ראה ח) ע"כ.

ומעתה רק בני ישראל שקיבלו את התורה יש להם זכות בקנין העולם, כי הם המעמידים אותה, לא כן אומות העולם שלא קיבלו התורה. וזהו שאמר הכתוב בראשית ברא אלקים, בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית, וכח מעשיו הגיד לעמו שנברא העולם בהתורה, ועצם העולם היא אין, ואין לאומות העולם מה לקנות בה, ולכן שפיר יוכל ה' ליתן אותה לישראל כרצונו.

*

והנה מצינו שכאשר כבשו ישראל את ארץ ישראל, נמשכה הכיבוש שבע שנים (ובחיים קיח:). ולכאורה יש להבין למה נמשכה כל כך שנים, הלא משה אמר ליהושע, ה' אלקיך הוא עובר לפניך, הוא ישמיד את הגויים האלה מלפניך וירשתם (דברים לא-ג). ובאמת כיבוש יריחו היה בנס, וירעו העם ויתקעו בשופרות וגו', ותפול החומה תחתיה (יהושע ו-ב). ואז ידבר יהושע וגו' שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון (שם יב-ב), ולמה הוצרכו לזה שנים כל כך רבות לכבשה מהשבע אומות.

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (א-א). ברש"י אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא-ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור, דהא קושיית רבי יצחק הוא, דהא 'תורה' היא ספר של מצות ה', שמורה לנו מה שיש לנו לעשות, והלאוין שאין לעשות, ואם כן סיפור הבריאה שזהו תולדות ימי עולם (הסטוריה) אין מקומה בהתורה, אלא בספר בפני עצמו, כמו ספר יהושע ושופטים, ולא היה צריך התורה להתחיל אלא מהחודש הזה לכם. ולפי זה לא העלה ארוכה בתירוצו, דגם ענין זה להסביר שאין אנו לסטים בכבישת הארץ, גם כן אין מקומה בספר המיוסדת למצות ה', אלא בתחלת ספר יהושע.

ונראה דהתורה לימדה לנו בזה, אשר דרך ארץ קדמה לתורה (ויק"ר ט-ג), וכמאמרם (יומא פו). ואהבת את ה' אלקיך (דברים ו-ה), שיהא שם שמים מתאהב על ירך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה וכו', ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט-ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לפלוני שלמד תורה וכו', ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו ע"ש. ולכן כל זמן שיש מקום לומר על ישראל שהם לסטים, אין חשיבות להתורה שינתן להם, כי מתחלל שם שמים על ידם. והראשית היא להראות לעיני כל שאנו בני נימוס, ומשאו ומתנו של בני ישראל הם באמונה, ואין אנו לסטים בכבישת הארץ, ורק אחר זה יכולים ליתן להם תורת אמת.

*

ונראה עוד בזה, דהנה ברש"י כתוב, בראשית ברא אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני, כמו שדרשוהו רבותינו בשביל התורה שנקראת (משלי ח-בב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתה (ירמיה ב-ג). ע"כ.

ונראה דהכתוב אומר, ויעל משם אל יושבי דביר, ושם דביר לפני קרית ספר, ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה, וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה (שם טו-טז). וכתוב בערבי נחל (דרוש ב' לפרשת שלח ד"ה והנה) בשם חכם אחד, דלכאורה קשה למה בכל מקום שהלכו לא היה כבוד להם לכבוש, ודביר היה כבוד להם, עד שהוצרך כלב לומר אשר יכה וכו'. ותו, ושם דביר לפני קרית ספר, מאי נפקא מינה איך שמה היה מתחלה. ורו"ל אמרו (תמוזה טז) קרית ספר אלו שלש מאות הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, והחזירן עתניאל מפלפולו. וזה תמוזה יותר שבאו רו"ל להוציא קרא לגמרי מפשטיה.

ואמר כי הענין כך הוא, כי מה שכבשו ישראל את הארץ שלא כדרך הטבע, היינו לפי שהתורה היא דפוס העולם ובתורה נברא העולם, וארץ ישראל הוא קשור בתורה, וכל חלק ממנה חיותו הוא מחלק תורה המתייחס אליה. וכאשר קבלו ישראל התורה וקיימה, נמצא כל חיות ארץ ישראל היה בידם, לזאת כבשוה בלי עמל ויגיעה. והנה נודע, כי שם כל דבר הוא החיות והפנימיות של אותו דבר, כי נפש חיה הוא שמו. וזהו שאמר הכתוב, כי כשהגיעו אל יושבי דביר, ושם דביר 'לפנים' דייקא, רצה לומר שם של דביר החיות והפנימיות שלו, הוא קרית ספר, ואמרו רו"ל אלו שלש מאות הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, שזהו היה החיות של אותו המחוח, ממילא בהגיעם לשם תשש כחם ולא יכלו לכבוש, בהיות שלא היה בידם החיות של אותו המחוח. לכן אמר כלב אשר יכה את קרית ספר, דהיינו שיחזור ההלכות מפלפולו, וממילא ולכדה, שילכד העיר אחר כך. וילכדה עתניאל כו', שהחזירו מפלפולו, ואז לכד המחוח ההוא עכ"ד. וכן הוא באמרי פנחס (שער התורה אות י') בשם המגיד ממעזריטש זי"ע.

ויבזה אמינא לבאר ענין שילוח המרגלים, שאמר ה' למשה, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען (במדבר יג-ב), וברשי"י שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח וכו' ע"כ. ולכאורה הרי שוב אמר הכתוב, וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' (יג-א). וברשי"י נדחק, ברשותו, שלא עכב על ידו ע"ש. ומה גם שלא מצינו במקום אחר תשובה כזו מה' למשה, שיעשה מה שעולה בדעתו.

ונראה דבאמת שילוח המרגלים צריכין רק במלחמה שמתנהג על פי דרך הטבע, או שולחים אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים. אבל כבישת ארץ ישראל אשר היא מיד ה', אין צריכין למרגלים. וברמב"ן (שם) כתוב דמכל מקום היה טוב בעיני משה, כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס ע"ש. אך לפי מה שנתבאר דכבישת ארץ ישראל היתה בכח התורה, ועל ידי שנשתברו הלוחות נתהווה שכחת התורה, על כן לא יכלו לסמוך על כח התורה בכבישת הארץ, והוצרכו לדרכי הטבע בשילוח המרגלים.

והנה אמרו (שבת פז) שלשה דברים עשה משה מדעתו, והסכים הקב"ה עמו, שבר את הלוחות, מאי דריש, אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נבר לא יאכל בו, התורה כולה כאן וישראל מומרים על אחת כמה וכמה. ומגלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו, שנאמר (שמות לד-א) אשר שברת, ואמר ריש לקיש יישר כחך ששיברת ע"כ. ואם כן אם לא היה משבר הלוחות מדעתו, לא היה שכחת התורה, והיו יכולים לכבוש ארץ ישראל בכח התורה, ולא היו נצרכים לשילוח המרגלים. על כן אמר ה' למשה, שלח לך, 'לדעתך', ששברת את הלוחות מדעתך, על כן אתה צריך לשלוח מרגלים. ואני מעצמי לא היה מצוה לך לשלוח מרגלים, אבל לדעתך ששברת את הלוחות צריכין למרגלים, וישלח אותם משה על פי ה', כי סוף כל סוף הסכים ה' עמו, יישר כחך ששברת, וממילא צריכין למרגלים.

וכבר דברנו בנעילת החג העל"ט, אשר כל זמן שהאדם חושב שהעולם הוא קדמון והפקר, או יתכן להעלות על הדעת שבאפשרותו לעשות בה כל מה שעולה בדעתו. אבל כאשר האדם מכיר שהוא נמצא בביתו של חבירו, אז הוא דבר פשוט שאינו רשאי שם לעשות או לילך או לראות, רק מה שירשהו הבעל הבית. ועל כן כהקדמה להתורה, הודיע לנו הכתוב שתדע שיש בעלים להבירה, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ומזה תבין בשכלך כי אינך רשאי לעשות שום דבר בעולם, בכרם ה', רק מה שהורשה לך המקום בתורתו.

היוצא לנו מזה כי כח כבישת ארץ ישראל תלוייה בלימוד הלכותיה המכוונת נגד מקום ההוא, ואז בקל היו יכולים לכבושה, כי שורשה היתה בהתורה שלמדו. אמנם על ידי שחטאו בהעגל נשברו הלוחות, וירדה שכחת התורה כמאמרם (עירובין נד). אמר רבי אלעזר מאי דכתיב (שמות לב-טז) חרות על הלוחות [בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין], אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל [חרות משמע חקוק, ואינו נמוחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית] ע"כ. ואם כן שוב לא ידעו כבר כל התורה על בוריה, וממילא היו מקומות רבות אשר לא היה להם הכח לכבושה, רק גם כפי דרכי הטבע, ועל כן נמשכה הכיבוש שנים רבות, ורק אחר שבע שנים כבשוה.

והיינו לדוגמא, בכבישת עיר יריחו ידעו שורשה בהתורה. ואחר שעסקו בהלכותיה, נפלה החומה במקומה מרגע לרגע. ועל דרך זה היה בגבעון, ועל כן שם נעשה להם נס, שמש בגבעון דום. אבל כאשר הגיעו למקומות שנשכחה

הגליון הזה נתנדב על ידי

מהד"ר ר' יואל גליק הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת באודיס בתו למול טוב	מהד"ר ר' אברהם מאיר זיידענפעלד הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת באודיס בנו למול טוב	מהד"ר ר' יצחק משה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בנישואי בנו למול טוב	מהד"ר ר' ישראל מנחם קאהל הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בנישואי בתו למול טוב	מהד"ר ר' יצחק משה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בנישואי בנו למול טוב	הרב ר' ראובן אלעזר פריעדמאן שליט"א מנהל בת"ת בוזמס"ג לרגל השמחה השוריה במעונת בנישואי בנו למול טוב
מהד"ר ר' מנחם צבי מענדלאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בתו למול טוב	מהד"ר ר' איסר צינגלערהיים הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בנו למול טוב	מהד"ר ר' אהרן ווייסבערג הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בתו למול טוב	מהד"ר ר' יוסף באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בנו למול טוב	מהד"ר ר' יצחק גראסבערג הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת באודיס בנו למול טוב	מהד"ר ר' חיים ניסן טויבער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בנישואי בתו למול טוב
מהד"ר ר' שמואל בנימין פאללאק הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בתולדת בנו למול טוב	מהד"ר ר' יואל אברהם סאמעט הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מהד"ר ר' שלמה צבי זינגער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מהד"ר ר' יעקב גליק הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בתו למול טוב	מהד"ר ר' אהרן יודא ווייזער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בנו למול טוב	מהד"ר ר' חיים יודא פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונת בהולדת בנו למול טוב